

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

Державна установа «Український інститут розвитку освіти»

Комунальний вищий навчальний заклад
«Харківська академія неперервної освіти»

Комунальний заклад «Житомирський обласний інститут післядипломної
педагогічної освіти»

***Розвиток предметно-методичної
компетентності вчителів у системі
післядипломної педагогічної освіти***

***Матеріали Всеукраїнської науково-методичної
конференції***

18-19 червня 2025 року

(Електронний збірник)

**Харків
2025**

**Наукові матеріали (статті, тези) учасників конференції
Матеріали пленарного засідання**

Розвиток предметно-методичної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (Харків, 18-19 червня 2025 року). – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2025. – 272 с.

У збірник увійшли статті та тези учасників Всеукраїнської науково-методичної конференції «Розвиток предметно-методичної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти», результати наукових досліджень упровадження ідей реформування освіти, упровадження державних стандартів початкової та базової середньої освіти. Висвітлено можливості та шляхи розвитку предметно-методичної компетентності вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Тематика публікацій:

- Побудова сучасної функціональної моделі розвитку предметно-методичної компетентності вчителів у закладі післядипломної педагогічної освіти.
- Моделювання змісту освіти відповідно до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти в умовах упровадження нових державних стандартів освіти.
- Ключові компетентності та наскрізні вміння здобувачів освіти: сучасні підходи до формування.
- Інтегроване навчання здобувачів освіти як ключовий підхід у Новій українській школі.
- Сучасні й ефективні методики і технології навчання, виховання й розвитку здобувачів освіти
- Формування системи цінностей учнів НУШ.

Видання рекомендовано для науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів післядипломної педагогічної освіти, керівників і консультантів ЦПРПП, директорів і вчителів закладів загальної середньої освіти.

Статті подано в авторській редакції (збережено стилістику, орфографію та мову).

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела тощо.

Художній редактор і дизайнер – Семисошенко Сєвіль

Харківська академія неперервної освіти, 2025

компетентностями в інноваційних методах навчання, підвищує професійну майстерність учителів і якість упровадження НУШ.

Список використаних джерел та літератури

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.04.2021 № 406 «Про реалізацію інноваційного освітнього проєкту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової середньої освіти». URL: https://mon.gov.ua/staticobjects/mon/sites/1/news/2021/21.04/Nakaz_406_02_04_2021.pdf (дата звернення 29.05.2025)

2. Загальнодержавне моніторингове дослідження якості освіти у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану. Звіт за результатами моніторингу. 2024. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2024/10/ZVIT_Test_uchni_6i8kl_SQE-may2024_pres09.10.2024web.pdf (дата звернення 31.05.2025)

3. Дослідження щодо впровадження реформи НУШ у пілотних закладах освіти (базова школа). Інформаційно-аналітичні матеріали. 2023. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2023/10/pilot_nus_report_2023.pdf (дата звернення 30.05.2025)

Самооцінка прагнення до самовдосконалення як індикатор особистісно-професійного розвитку педагогів

Староста В.І.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua*

Мета даного дослідження – аналіз результатів самооцінки педагогів власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти. Емпіричне дослідження проводили шляхом анонімного онлайн опитування в Google Forms респондентів Закарпатської та інших областей України, зокрема: 212 вихователів закладів дошкільної освіти, 148 учителів 1-4 класів та 335 учителів 5-11 класів закладів загальної середньої освіти. Респонденти оцінювали за дев'ятибальною шкалою; для групування результатів опитування виокремлено три рівні – початковий 1,0-3,67 б, середній 3,68 – 6,33 б; високий 6,34 – 9,0 б. Досліджені групи педагогів, згідно середніх балів самооцінки, мають високий рівень прагнення до самовдосконалення, самоосвіти.

***Ключові слова:** педагоги; самооцінка; прагнення до самовдосконалення, самоосвіти; онлайн опитування.*

У динамічних умовах сучасної освіти, що постійно змінюються та висувують нові вимоги до якості викладання, прагнення до самовдосконалення є не просто бажаною, а життєво важливою якістю кожного педагога, що підкреслено в [2; 3; 7] та інших джерелах. Ця риса є невід'ємним складником особистісно-професійної компетентності педагога, оскільки саме вона забезпечує його здатність до безперервного професійного зростання, адаптації до інновацій, впровадження новітніх методик та технологій, а також ефективного реагування на потреби та виклики освітнього процесу. Педагог, який прагне до самовдосконалення, постійно шукає нові знання, розвиває власні навички, рефлексує над своєю діяльністю, що зрештою позитивно впливає на якість навчання здобувачів освіти та їхній всебічний розвиток. У післядипломній освіті, де педагоги мають змогу оновлювати свої знання та вдосконалювати компетентності прагнення до

самовдосконалення є рушійною силою для ефективного використання запропонованих можливостей.

Отже, прагнення до самовдосконалення є важливим індикатором особистісно-професійного розвитку педагогів. Воно відображає їхню внутрішню мотивацію до зростання, рефлексію щодо власної діяльності та готовність долати труднощі на шляху професійної майстерності. Високий рівень цього прагнення свідчить про активну позицію педагога, його відповідальність за якість своєї роботи та усвідомлення необхідності безперервного професійного розвитку протягом усього життя.

Згідно, тлумачення педагогічного словника (С. Гончаренко, 1997) [1, с. 296]: «Самооцінка – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Самооцінка – вияв оцінного ставлення людини до себе. Самооцінка є результатом передусім розумових операцій – аналізу, порівняння, синтезу».

З огляду на ключову роль прагнення до самовдосконалення у професійному розвитку, діагностика цієї якості педагогів, з нашого погляду, набуває особливої актуальності. Самооцінка є важливим засобом рефлексії людини, наприклад, самооцінка рівня власного професійного розвитку (В. Староста, 2021) [5]. Використання методу самооцінки дозволяє педагогам усвідомити власний рівень цього прагнення, виявити сильні сторони та зони для розвитку, а також визначити індивідуальні траєкторії професійного зростання. Результати самооцінки можуть стати важливим інструментом для закладів післядипломної освіти у розробці індивідуалізованих програм підвищення кваліфікації, що максимально відповідатимуть потребам педагогів. Крім того, розуміння того, як вчителі оцінюють власне прагнення до самовдосконалення, дає цінну інформацію для формування мотиваційних чинників та підтримки їхньої професійної активності протягом усього життя.

Мета даного повідомлення – аналіз результатів самооцінки педагогів власного прагнення до самовдосконалення та самоосвіти

Поняття «прагнення» визначається як «сильне бажання, потяг до здійснення чогонебудь; хотіння» [4, Т. 8, с. 510]; «самовдосконалення/самоудосконалення» розглядається як «удосконалення самого себе (фізичне, моральне і т. ін.), своєї фахової майстерності тощо» [4, Т. 9, с. 30]; «самоосвіта» – «здобуття знань самостійним навчанням поза навчальним закладом» [4, Т. 9, с. 41].

Емпіричне дослідження проводили шляхом анонімного онлайн опитування в Google Forms респондентів Закарпатської та інших областей України, зокрема: 212 вихователів закладів дошкільної освіти (далі ЗДО), 148 учителів 1-4 класів та 335 учителів 5-11 класів закладів середньої освіти (далі ЗЗСО). Респондентів просили провести самооцінку рівня власного прагнення до самовдосконалення та самоосвіти за дев'ятибальною шкалою. Математичне опрацювання всіх результатів проводили з використанням комп'ютерної програми IBM SPSS Statistics 23.

Для групування результатів опитування виокремлено три рівні – початковий 1,0-3,67 б, середній 3,68 – 6,33 б; високий 6,34 – 9,0 б. Деякі статистичні показники опитування респондентів наведено в табл. 1, відповідні середні бали на рис. 1, а на рис. 2 – відсотки опитаних з високим рівнем власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти. Таким чином, всі досліджені групи педагогів, згідно середніх балів самооцінки, мають високий рівень власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти, який зростає у напрямку: вихователі ЗДО ($M=6,87$) → учителі ЗЗСО (1-4 класи) ($M=7,28$) → учителі ЗЗСО (5-11 класи) ($M=7,53$).

Таблиця 1

Деякі статистичні показники опитування респондентів щодо власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти

Респонденти	N	M	MSD
Вихователі ЗДО	212	6,87	2,272
Вчителі ЗЗО (1-4 класи)	148	7,28	1,847
Вчителі ЗЗО (5-11 класи)	335	7,53	1,892

Позначення: N – обсяг вибірки; M/Mean – середнє значення; MSD – середнє квадратичне відхилення/Mean squared deviation

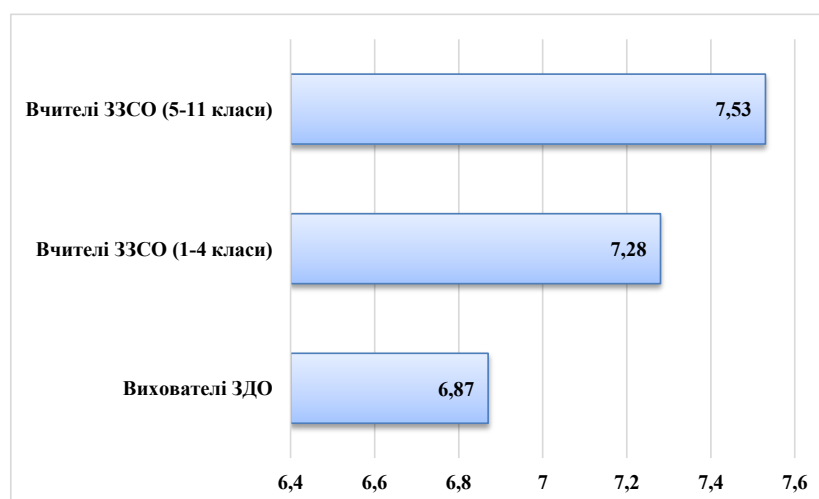

Рис. 1. Самооцінка (середні бали) педагогів власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти

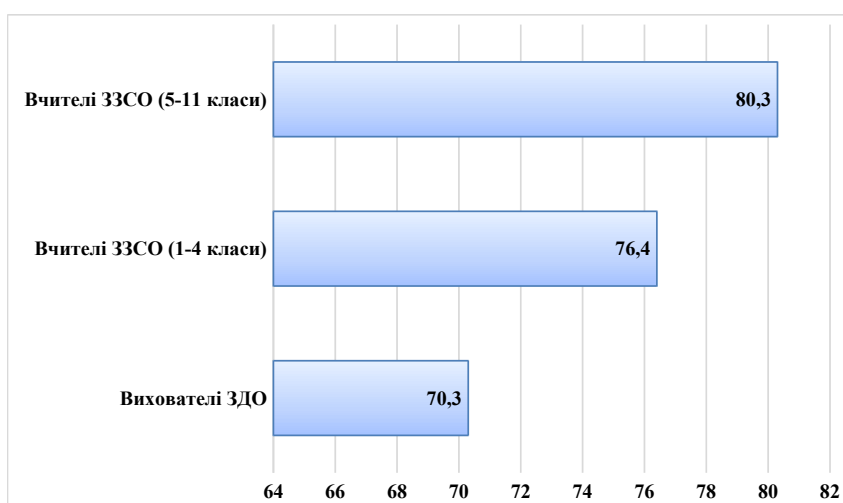

Рис. 2. Самооцінка (у %; високий рівень) педагогів власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти

Розрахунок t-критерію ($p \leq 0,05$) для незалежних вибірок (табл. 2) показує, що у випадку порівняння «Вихователі ЗДО – Вчителі ЗЗО (5-11 класи)» спостерігаємо статистично значущі відмінності, а для «Вчителі ЗЗО (1-4 класи) – Вихователі ЗДО» та «Вчителі ЗЗО (1-4 класи) – Вчителі ЗЗО (5-11 класи)» такі відмінності відсутні.

Таблиця 2

Результати розрахунку t-критерію для незалежних вибірок щодо власного прагнення до самовдосконалення, самоосвіти

Незалежні вибірки	t	Df	Sig.	MD
Вчителі ЗЗСО (1-4 класи) – Вихователі ЗДО	1,791	358	0,074	0,404
Вчителі ЗЗСО (1-4 класи) – Вчителі ЗСО (5-11 класи)	-1,388	481	0,166	-0,257
Вихователі ЗДО – Вчителі ЗЗСО (5-11 класи)	-3,673	545	0,000	-0,660

Позначення: t – t-критерій; df – ступені вільності; Sig. – значущість (двостороння/2-tailed); MD – середня різниця/Mean Difference.

Висновок. Таким чином, проведене онлайн-опитування показує, що переважна більшість опитаних педагогів демонструє високий рівень власного прагнення до самовдосконалення та самоосвіти. Це свідчить про значну внутрішню мотивацію до професійного розвитку та особистісного зростання серед освітян. Отримані результати є важливим індикатором усвідомлення педагогами необхідності безперервного навчання та адаптації до динамічних змін в освітній сфері. Висока самооцінка прагнення до самовдосконалення вказує на їхню готовність активно включатися в освітні процеси післядипломної освіти, використовувати нові знання та методики у своїй професійній діяльності. Це також може свідчити про формування зрілої професійної позиції, де саморозвиток розглядається не лише як вимога часу, а й як невід’ємна частина професійної ідентичності.

Виявлений високий рівень прагнення до самовдосконалення та самоосвіти є цінним ресурсом для системи післядипломної освіти педагогів. Ці дані можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень розроблення та впровадження індивідуалізованих програм професійного розвитку з урахуванням внутрішньої мотивації педагогів [6] та сприятимуть ще ефективнішому задоволенню їхніх освітніх потреб.

Список літератури

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
2. Концепція Нова українська школа. Упорядники: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та ін.; заг. ред. М. Грищенко. 2016. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 18.04.2025).
3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти». Наказ Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia> (https://register.nqa.gov.ua/uploads/0/646-ilovepdf_merged.pdf) (дата звернення: 18.05.2025).
4. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. К. : Наукова думка, 1970-1980. URL : <http://ukrlit.org/slovnyk> (дата звернення: 18.04.2025).
5. Староста В.І. Рівень професійного розвитку: самооцінка фахівців із різним педагогічним стажем. *Ел. зб. наук. праць Запорізького обл. ін-ту післядипл. пед. освіти*. Запоріжжя, 2021, 4(46)/2021, 5 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1_bKxm7hxZET3NdOgqxXqo2GMaNErDvZ/view (дата звернення: 18.05.2025).
6. Староста В.І., Шикітка Г.М. Мотивація професійної діяльності педагогів дошкільної та початкової освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2021. Вип. 49. № 2. С. 208-214. DOI: <https://doi.org/10.24144/2524-0609.2021.49.208-214>. URL: <http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/247742>
7. Учительський апгрейд: самооцінювання професійної діяльності: збірник діагностичних матеріалів / Ю. Борисенко, О. Венгловська, Г. Гладкова, І. Новик, О. Стягунова, О. Федоренко; за заг.ред. І. Новик. Київ: УІРО, 2024. 102 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/uchytelskyj-apgrejd-samooczynyuvannya-profesijnoyi-diyalnosti.pdf> (дата звернення: 18.05.2025).

Таким чином, компетентнісний урок є ефективним простором для реалізації інтегрованого навчання, яке відповідає філософії Нової української школи. Він сприяє формуванню цілісного мислення, гнучких навичок, соціальної відповідальності та готовності до життя в сучасному світі. Завдяки поєднанню змісту, діяльності та цінностей, інтеграція в межах уроку стає не лише педагогічною технологією, а освітньою стратегією, що формує нову якість української освіти.

Список літератури

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої освіти / Міністерство освіти і науки України. – Київ : МОН України, 2016. – 40 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 11.06.2025).
2. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 11.06.2025).
3. Смагіна Т. М. Теоретичні та практичні основи конструювання компетентнісного уроку // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2012. – № 61. – С. 128–131.
4. Пометун О. І., Гупан Н. М., Ремех Т. О., Серова Г. В. Основи інтегрованого навчання учнів громадянської освіти та історії в 5–6 класах : метод. посіб. / за заг. ред. О. І. Пометун. – Електрон. вид. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2024. – 134 с.
5. Савченко О. Я. Дидактичні основи інтегрованого навчання в початковій школі. – Київ : Освіта, 2017. – 184 с

Роль експерименту в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» у початковій школі

Староста В.І.,

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
volodymyr.starosta@uzhnu.edu.ua*

Бенца І.А.,

*студентка бакалаврату спец. 013 «Початкова освіта»
Державний вищий навчальний заклад
«Ужгородський національний університет»
bentsa.iryana@student.uzhnu.edu.ua*

Огляд джерел та аналіз шкільної практики дав можливість висвітлити особливу роль експерименту в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» у початковій школі. За результатами онлайн опитування в Google Forms 211 учителів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти Закарпатської та інших областей України встановлено, що переважна більшість респондентів оцінюють експеримент як ефективний метод навчання; розрахунок *t*-критерію для незалежних вибірок показує, що погляди вчителів-респондентів за ознакою «місцезнаходження закладу загальної середньої освіти» є статистично подібні; вищий рівень оцінювання експерименту як методу навчання виявляють учителі із більшим педагогічним стажем.

Ключові слова: вчителі початкових класів; молодші школярі; експеримент; інтегрований курс «Я досліджую світ»; онлайн опитування.

Сучасна початкова освіта переживає період докорінних трансформацій, спрямованих на формування компетентностей, необхідних для успішної адаптації дітей у швидкозмінному світі. У цьому контексті інтегрований курс «Я досліджую світ» став одним із наріжних каменів Нової української школи, оскільки він зміщує акцент з репродуктивного засвоєння знань на активне пізнання та діяльнісний підхід. Ключову роль у реалізації цієї парадигми відіграє експериментальна діяльність молодших школярів. Саме вона дозволяє учням не просто слухати чи запам'ятовувати інформацію, а й безпосередньо взаємодіяти з навколишнім світом, проводити дослід, спостерігати за явищами природи, висувати гіпотези, перевіряти їх та робити власні висновки. Це сприяє розвитку критичного мислення, логіки, спостережливості, а також формуванню пізнавального інтересу та природничо-наукового світогляду. Експеримент у початковій школі перетворює навчання на захоплюючий процес відкриттів, що є надзвичайно важливим для формування цілісної особистості, готової до подальшого навчання та життя в сучасному суспільстві.

Мета даного повідомлення – висвітлити роль експерименту, експериментальної діяльності молодших школярів з інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Дослідження показує, що наразі в освітньому просторі початкової школи України використовуються підручники «Я досліджую світ» чи аналогічні («Я пізнаю світ» тощо) з різними авторськими підходами. Сучасні підручники інтегрованого курсу «Я досліджую світ» відіграють ключову роль у підтримці та стимулюванні експериментальної діяльності молодших школярів. Вони розроблені з урахуванням вікових особливостей учнів та компетентнісного підходу, пропонуючи не лише теоретичний матеріал, а й численні практичні завдання, які передбачають безпосереднє дослідження та експериментування. Ці підручники часто містять покрокові інструкції до проведення простих дослідів, чіткі ілюстрації, що допомагають візуалізувати процес, а також запитання для спостереження та обговорення результатів. Такі видання заохочують дітей до активної позиції, перетворюючи їх зі споживачів інформації на її активних шукачів та дослідників. Вони пропонують завдання, що вимагають не тільки механічного виконання, але й творчого підходу, спонукаючи до висунення власних припущень та їх перевірки.

Вважаємо, що варто підкреслити поширене використання сучасних цифрових інструментів для реалізації експериментальної діяльності учнів. З одного боку, це сприяє мотивації навчання здобувачів освіти, а з іншого боку, – це шлях для самовдосконалення вчителів щодо проведення експериментів у початковій школі (поглиблення власних знань та досвіду, опанування нових методик тощо). Цифрові технології відкривають безпрецедентні можливості для професійного розвитку педагогів, зокрема у сфері проведення STEM-експериментів у початковій школі [1-3]. Наприклад, доступ до віртуальних лабораторій, де вчителі можуть моделювати та проводити експерименти, які були б неможливими або занадто складними для реалізації в умовах класної кімнати. Онлайн-платформи та освітні ресурси пропонують відеоуроки, методичні рекомендації, приклади демонстраційних дослідів та ідеї для практичної роботи з учнями. Вебінари, онлайн-курси та професійні спільноти дозволяють педагогам обмінюватися досвідом, отримувати зворотний зв'язок від колег та експертів, а також бути в курсі останніх тенденцій у сфері природничої освіти.

Згідно проведеного онлайн опитування в Google Forms 211 учителів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти Закарпатської та інших областей України встановлено, що переважна більшість респондентів оцінюють експеримент як ефективний метод навчання; розрахунок t-критерію для незалежних вибірок показує, що погляди вчителів-респондентів за ознакою «місцезнаходження закладу загальної

середньої освіти» є статистично подібні; вищий рівень оцінювання експерименту як методу навчання виявляють учителі із більшим педагогічним стажем.

Список літератури

1. Андрієвська В.М. Проект як засіб реалізації STEAM-освіти у початковій школі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота*, 2017. Вип. 2. С. 11-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2017_2_3.
2. Єфімов Д.В. Використання доповненої реальності (AR) в освіті. *Педагогічні науки: теорія та практика*, 2021. 2 (1). С. 219-225.
3. Федоренко А., Мовчан В. STEAM-проект як засіб реалізації дослідницької діяльності молодших школярів. Scientific Theories and Practices as an Engine of Modern Development: XII International scientific and practical conference (February 28 – March 1, 2024). Bratislava, Slovakia, International Scientific Unity. 2024. P. 203-207.

Використання елементів інтегрованого навчання під час вивчення математики у середній школі

Фурсова О.В.,

*вчитель математики, вища кв. категорія, старший вчитель
кандидат фізико-математичних наук,*

*Комунальний заклад «Малороганський ліцей Вільхівської сільської ради
Харківського району Харківської області»*

quopt@ukr.net

Розглянуто питання використання елементів інтегрованого навчання під час вивчення математики у середній школі. Показано, що використання технологій інтегрованого навчання сприяє підвищенню у здобувачів освіти мотивації до навчання, формуванню глибоких знань та цілісного світогляду. Наведено практичні приклади поєднання математичних знань із природничими науками, технологіями та іншими дисциплінами.

Ключові слова: *Інтегроване навчання, НУШ, STEM-освіта, проєктна діяльність, навчальний експеримент.*

Головна мета НУШ полягає в формуванні всебічно розвиненого випускника добре адаптованого до навколишнього середовища та до життя в соціумі [1], тому вчитель має розуміти, що немає окремих предметів для вивчення. Не існує окремої математики, фізики, біології – є дитина і є світ, який вона має розуміти, щоб жити, розвиватися, реалізовувати себе. Таке розуміння світу можливе лише тоді, коли дитина бачить взаємозв'язки між різними об'єктами навколишнього середовища, тому сучасне викладання у школі має бути інтегрованим, тобто замість того, щоб вивчати предмети ізольовано, процес навчання об'єднуватиме знання з різних галузей, допомагаючи дітям бачити зв'язки між ними та застосовувати знання у реальному житті.

Інтеграція у навчанні - сукупність методів в освітньому процесі, спрямованих на формування цілісної картини світу здобувачів освіти на основі об'єднання навчального матеріалу з різних освітніх галузей [2].

Математика є універсальною наукою, яка здатна змодельовати різні процеси з реального життя, тому вона широко застосовується у всіх сферах людської діяльності. Математика має велике значення для розвитку всебічно розвиненої особистості, оскільки сприяє розширенню її світогляду, розвитку абстрактного, логічного та критичного мислення, формує вміння аргументовано вести діалог, оцінювати ризики та приймати відповідальні рішення.